

Motion till riksdagen 2020/21:3856

av Elisabeth Svantesson m.fl. (M)

med anledning av prop. 2020/21:78 Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på förändrad prövning vid dag 180 i sjukförsäkringen för dem som drabbats av långtids covid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Inledning

Om en individ har varit sjukskriven i fler än 180 dagar bedöms arbetsförmågan i förhållande till arbete på den vanliga arbetsmarknaden, om det inte finns särskilda skäl mot det eller det i annat fall kan anses oskäligt. Detta följer av 27 kap. 48 § socialförsäkringsbalken (2010:110). Om en sådan prövning av arbetsförmågan bedöms vara oskälig eller det finns särskilda skäl mot det, prövas arbetsförmågan i förhållande till arbete hos den ordinarie arbetsgivaren.

Särskilda skäl bedöms föreligga när det finns en välgrundad anledning att anta att den sjukskrivna individen kan återgå i arbete hos arbetsgivaren och en tidsplan för när så kan förväntas ske (prop. 2007/08:136 s. 68 f.). Oskälighetsrekvisitet infördes för att omfatta fler situationer än de som ryms inom begreppet ”särskilda skäl” (bet. 2009/10:SfU13).

I regeringens proposition föreslås permanenta förändringar i sjukförsäkringen, som syftar till att genomföra lättnader vid prövningen vid dag 180 i rehabiliteringskedjan. Om det finns övervägande skäl, ska prövningen efter dag 180 fortsatt ske mot den ordinarie arbetsgivaren.

Moderaterna värnar arbetslinjen och principen att sjukförsäkringen måste vara inriktad på att återgång till arbete ska ske så fort som möjligt. Långvarig sjukskrivning riskerar att försvåra återgången i arbete, och det är därför avgörande att alla parter i

rehabiliteringskedjan tidigt sätter in insatser. I sammanhanget ska påminnas om att arbetsgivare redan i dag har ett långtgående rehabiliteringsansvar och skyldighet att anpassa arbetsuppgifter, vilket kan möjliggöra en snabbare återgång i arbete för den som är sjukskriven.

För oss moderater är det självklart att samhällets insatser ska inriktas på att förebygga sjukskrivningar och hjälpa människor tillbaka till arbetslivet. Den som är sjuk eller skadad och inte kan arbeta ska självklart ha rätt till ersättning, vård och rehabilitering. Men den som har eller får tillbaka sin arbetsförmåga måste alltid få stöd och hjälp att komma tillbaka i arbete.

Samhällets utgifter för sjukfrånvaron är höga. Kostnaderna för sjukfrånvaro och rehabilitering uppgick till 32 miljarder kronor 2014, och i år beräknas de ligga runt 37,8 miljarder kronor. Det kan jämföras med situationen 2010 då motsvarande kostnader var 20,5 miljarder kronor, enligt 2010 års priser.

I spåren av covid-19 har sjukfrånvaron ökat markant. Covid-19 har inneburit en exceptionell situation som har ställt krav på exceptionella åtgärder. Moderaterna har varit drivande bakom viktiga åtgärder, såsom slopat karensavdrag och en utökning av den förebyggande sjukpenningen för riskgrupper. Det har varit nödvändigt för att stoppa smittspridningen och skydda särskilt utsatta personer. När den exceptionella situationen är över måste de tillfälliga åtgärderna rullas tillbaka och ekonomin måste tillbaka till balans. Det krävs för att samhället ska kunna stå starkt när en ny kris slår till.

Som regeringen framhåller i sin proposition har covid-19 lett till många långa sjukskrivningar. Detta använder regeringen som motiv för att genomföra permanenta förändringar i sjukförsäkringen. Vi moderater menar att pandemin föranleder ett behov av förändring men att denna bör vara tillfällig.

Moderaternas inställning till propositionen

Regeringens politik syftar genomgående till att motarbeta arbetslinjen och riskerar att förhindra en snabb återgång i arbete. Förslaget i propositionen innebär betydande risker för en återgång till de höga sjuktal Sverige hade under början av 2000-talet. Regeringen har dessutom tidigare avvecklat den bortre tidsgränsen och öppnat upp för att permanent avskaffa karensavdraget. Förändringen av 180-dagarsprövningen innebär en ytterligare försvagning av försäkringstillämpningen. Den är synnerligen olämplig och riskabel i ett läge med en pandemi, där många blir sjukskrivna och kommer att behöva kämpa för att ta sig tillbaka. I sviterna av pandemin riskerar vi en omfattande ökning av arbetslösheten, och tidigare erfarenheter visar att människor tenderar att söka sig till sjukförsäkringen i stället för arbetslöshetsförsäkringen.¹

Allvarlig remisskritik har riktats mot regeringens nu aktuella förslag. Försäkringskassan, som avstyrkt förslaget, ser en risk att den försäkrade, arbetsgivare och hälso- och sjukvården kommer att uppfatta de nya undantagen som att de har längre tid på sig i rehabiliteringsarbetet och att syftet med lagen om arbetsgivarens plan för återgång i arbete därmed motverkas. Försäkringskassan ser också en risk att fler bedöms mot ordinarie arbete, trots att det inte finns medicinska hinder att ställa om till annat arbete.

¹ Se Larsson, L. (2006). Sick of being unemployed? Interactions between unemployment and sickness insurance in Sweden.

Hall C. & Hartman L. (2010). Moral hazard among the sick unemployed: evidence from a Swedish social insurance reform.

Sveriges Kommuner och Regioner menar att en annan tillämpning av regelverket skulle kunna avhjälpa de problem som man vill lösa, utan förändringar i lagstiftningen.

Vi vill framhålla att den utveckling med ökat antal nekade ansökningar om sjukpenning som regeringen hänvisar till har skett under nuvarande regering. Som framgår av en rapport från Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) får regeringens styrning tydliga konsekvenser för hur handläggarna använder det bedömningsutrymme som lagen medger.² Mycket talar alltså enligt vår mening för att regeringens ledning och styrning i stor utsträckning skulle kunna leda till avsett resultat utan en förändring i lagstiftningen.

Det är viktigt för tilliten till sjukförsäkringen att vi får en långsiktigt stabil sjukförsäkring som inte uppvisar de variationer över tid som gällt hittills. Möjligheterna och drivkrafterna att agera för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet måste stärkas för samtliga aktörer i sjukförsäkringssystemet – den försäkrade, arbetsgivaren, läkaren och handläggaren på Försäkringskassan. Här ska särskilt nämnas behovet av att i större utsträckning använda sig av möjligheten till förebyggande sjukpenning. ISF har nyligen konstaterat att regelverket inte fungerar.³ ISF framhåller att alltför få personer med psykisk ohälsa eller diffusa fysiska besvär får förebyggande sjukpenning. Detta är särskilt allvarligt mot bakgrund av den kraftiga ökning som har skett av sjukskrivningar kopplade till psykiatriska diagnoser. Allvarlig kritik har också riktats från Riksrevisionen mot Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och statliga arbetsgivare för deras bristande insatser för att underlätta för personer som haft sjukskrivning att återgå i arbete.⁴ Många sjukskrivna erbjuds inte omställningsmöte, och i genomsnitt var tredje sjukskrivningsärende hos statliga arbetsgivare saknar dokumentation. Denna kritik faller hårt på regeringen, som har att leda och styra myndigheterna.

I propositionen hänvisar regeringen till den konsekvensanalys som har redovisats i utredningen En begriplig och trygg sjukförsäkring (2020:6). Denna konsekvensanalys har emellertid varit föremål för omfattande kritik. Försäkringskassan skriver:

Försäkringskassan anser att utredningens kartläggning och analys av den nuvarande tillämpningen och konsekvenserna av de föreslagna förändringarna inte håller den kvalitet som vi har anledning att förvänta oss. Det är många gånger svårt att följa hur utredningen kommit fram till att de förslag som lämnats kommer att åtgärda de brister och problem som avsetts, dessutom presenteras inte tillräckligt stöd för förslagen. Försäkringskassans konsekvensanalys visar istället att förslagen i vissa fall riskerar att förstärka de problem som beskrivits.

Försäkringskassan gör en annan bedömning av konsekvenserna av förslagen, bl.a. vad avser rättssäkerheten, tillämpningen, socialförsäkringens legitimitet och statens utgifter. Sammantaget anser vi att regeringen gör det väl lätt för sig att föreslå förändrade regelverk, när mycket talar för att det i själva verket är ledning och styrning av de egna myndigheterna som brister. Vi föreslår därför att riksdagen avslår propositionen.

² Förändring och styrning av och i Försäkringskassan, 2018:16.

³ ISF. Rapport 2020:6. Förebyggande sjukpenning – En granskning av sjukpenning i förebyggande syfte. <https://inspsf.se/publikationer/rapporter/2020/2020-11-19-forebyggande-sjukpenning>.

⁴ Riksrevisionen. Vägen till arbete efter nekad sjukpenning, RiR 2020:12.

<https://www.riksrevisionen.se/rapporter/granskningsrapporter/2020/vagen-till-arbete-efter-nekad-sjukpenning.html>.

Behovet av tillfälliga förändringar för långtidssjuka i covid-19

Under pandemin har det rapporterats om personer som, trots nedsatt arbetsförmåga till följd av covid-19, blir utförsäkrade eftersom arbetsförmågan prövas mot arbete på den vanliga arbetsmarknaden. Som vi har redogjort för ovan bör permanenta avsteg inte ske från rehabiliteringskedjan, utan regelverken bör tillfälligt anpassas till den extraordinära situation som Sverige just nu befinner sig i till följd av viruset covid-19. Vad gäller långtidssjuka i covid-19 råder ett svagt kunskapsläge om sjukdomsförloppet, och det saknas ett försäkringsmedicinskt beslutsstöd. Detta försvårar möjligheten till rehabilitering och återgång i arbete, vilket motiverar att dessa personer även efter dag 180 kan prövas mot sin ordinarie arbetsgivare.

Riksdagen bör mot denna bakgrund uppdra åt regeringen att införa en tillfällig undantagsbestämmelse, som möjliggör för personer som är eller har varit smittade av covid-19 och vars återgång till arbete därmed försenats, att prövas mot ordinarie arbetsgivare även efter dag 180.

Elisabeth Svantesson (M)

Maria Malmer Stenergard (M)

Jan Ericson (M)

Sofia Westergren (M)

Edward Riedl (M)

Mattias Karlsson i Luleå (M)